Ч. 135. Чернівцї, пятниця дня 12. (25.) листопада 1904 р. Рочник XX.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятницї і недїлї,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік	20 К. — с.
„ пів року	10 „ — „
„ чверть року	5 „ — „
„ місяць	1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Полїтична ситуация на Буковинї.

(Промова посла Николая Василька виголошена в буджетовій дебатї на соймовім засїданю із д. 4. листопада 1904).

(Конець).

Коли заступники мужицтва, Бурудзан і Левицкий, поставили внесенє в справі виарендованя фондових господарств по парцелям, то вони певне числили ся з потребою сїльского населеня. Я позволю собі проте попросити пана краєвого президента, щоби він так, як і єго славний попередник, не дав себе отуманити перестарілими поглядами консисториї, яка впрочім що до орудованя фондом не має що богато говорити, або і думками затабаченого управителя дібр *(Живі признаня)*.

Приступаючи до обговореня лїсового господарства фонду, позволю собі пану президентови краєвому вказати на дотичні виводи нашого, на жаль вже небіщика, тов. Стефановича. Я з натиском підношу, що від часу, як на заряд фонду стали сипати ся жалоби, не можна сконстатувати нїякої поправи, хиба лиш се можна піднести, що у зарядї розросла ся бюрократична система — а більш нїчого. *(Дуже слушно)*. Більше не можу в тій справі промовляти, а то з тої причини, що я до недавного часу належав до дирекциї одної фірми, яка займала ся торговлею дровами і увійшла в торговельні зносини з фондом. На полї промислу, де фонд повинен би відгравати верховодячу ролю в краю, там паралїжує пануючий бюрократизм кожду думку в зародї. *(Цїлком слушно)*.

Досьвідному пану президентови краєвому не буде трудно розглянути ся в актах того уряду, які до него надходять, і пізнати похибки і тайни бюрократичного механїзму і блуди тих, що завинили. На конець висказавши вже свої погляди на наші уряди, мушу ще спімнути про одну сьвітлу точку, а то про взірцеву орґанїзацию і взірцевий заряд почт і телеґрафів в нашім краю, про що остатними роками богато говорило ся в сїй палатї, а все майже говорило ся про заряд почт з похвалами.

Православна церков.

А тепер, позвольте менї звернути ся на церковне поле. Сегодня вніс товариш Пігуляк жалоби, які находять своє оправданє в доказаних фактах. На сї жалоби чули ми умірковану відповідь високодостойного архимандрита, о. Калїнескула, і острійшу вже відповідь консисторского совітника, тов. Бежана. Та обі сї відповіди були однак безосновні.

Мої панове! Архимандрит Калїнеску каже цїлком справедливо, що і митрополит є горожанином. Неслушно однак заключає він, що вже тим самим вільно впр. митрополитови поводити ся при виборах так сьміло, як се яло ся кождому иньшому горожанинови. Впр. митрополит є горожанином, але й є заразом найвисшим достойником нашої церкви, від него-ж залежна цїла армія церковних функционарів, яких обовязком є слїпий послух свому шефови. Кождий єго висказ уважає ся єго волию і приказом, а се очевидно для підчинених орґанів означає підчас виборів вплив сумнївної вартости. *(Зовсїм слушно)*.

Але сї підвласні орґани остають в далеко близших зносинах з населенєм, як впр. митрополит. Коли отже населенє має иньший погляд — а се найлїпше видно з послїдних виборів — чим впр. митрополит, тодї послух єго орґанів ставить їх в противеньство з вірними, а се мусить очевидно спричинити конфлїкти і заколот. Я підношу се з натиском, бо коли сегодня задля виборів істнують на селї острі противеньства між сьвящениками а мужиками, то в тім не завинили анї Русини, анї румуньскі демократи. В тім завинив тільки сам впр. митрополит, котрий покинув своє безпартийне становище, яке повинно єго зносити понад партийні пристрасти а уважав за свій обовязок заняти партийне становище проти народу. (Оклики: *Цїлком слушно!)*

Впр. митрополит є якраз ворогом того руху, який панує між Русинами і Румунами.

А сему дав він вираз навіть при тій нагодї, як то ми хотїли порішити справу між послом з Сучавского повіта риц. Прункулом а нами, не маючи в тій справі иньшої думки як тільки, щоби в отсїй палатї запанував мир. З уст нашого церковного князя почули ми вираз „доптанє ногою“, який своїм вістрєм був звернений против „Вільнодумних“. *(Слухайте! Слухайте!)* Таким чином вводить митрополит себе в противеньство з широкими масами своїх вірних, які кріпко і вірно з нами йдуть і витворює конфлїкти між душпастирями а вірними. Таким чином спонукує він, як се цїлком слушно заявив посол Пігуляк, тих душпастирів, які забули про свої обовязки, занедбувати свій головний обовязок, а то згідне пожитє з порученими вірними. *(Цїлком слушно!)*. Коли ми мусимо з признанєм піднести, що правительство дало нам краєвого шефа, який для нашої вітчини мов би сотворений, що дало нам маршалка краєвого, якого ми як раз потребуємо, то нї трохи нема чого дивувати ся, що ми бажали би собі мати і церковного достойника, який був би готовий спільно з обома найвисшими сьвітскими достойниками ширити мир в краю а не перти проти таких намірів. *(Живі признаня)*.

Мій приятель Пігуляк, котрого нї погрози анї лайки не здержали від того, щоби з пожертвованєм заступав ся за тим народом, між яким виріс — сповнив тільки свій обовязок, заносячи в присутности обвинених жалоби свого народа перед заступником нашого найвисшого покровителя, а то: Цїсаря. На жаль сесї жалоби були тільки горохом киненим об сильні мури нашої гарної, архиепископскої резиденциї.

Тепер настала важна хвиля в полїтичнім житю нашого краю. Православне населенє звязано лентою поєднаня, тільки бракує ще вузла, яким треба би звязати союз між Румунами і Русинами. Сей вузол лежить в проґрамі помиреня на полї церковнім а наш митрополит має власть, добровільно звязати сей вузол і не силувати нас, щоби ми апелювали до висшої власти. Ми, Русини, самі знайшли собі в так багатьох квестиях дорогу до добутя прав для свого народа, з повним тепер довірєм глядимо в будучність, а сполучені з румуньским народом і в тім випадку тим скорше з'уміємо собі дати раду.

Михайло Дашкевич.

„Добре, що хоть разом“.

(Гуцульський образок).

(Конець).

Через хвильку обзиває ся:
— Ксенї!
— А со камис? [15])
— Сокирис? [16])
— Со ту сокирис?! [17])
— А вульди мо! [18])

Циганка, що до неї отсе говорив циган, злїзла з опецка [19]) та стала припрятувати у хатї, хоч правду сказавши, не було шо.

— Панї Тоську — обізвав ся Николай, — я би вас файно просив, абисти прийшли д корові. Я вас закутаю, [20]) єк сами схочете.

— Та най цесе, я знаю, шо ви мого не схочете.

— Та я таки без вас не йду.

— Ну, та вже єк кажете йти, то йду, шо буду робити?!

Висунув ся циган з печі, зібрав ся, наказав ґлотї приладити вугля до мішка — бо має кувати корчуш [21]) Чорниєви — і рушив з Николаєм. На ґруни наздогонили Тодириху. Циган поздоровив ся перший з нею і то дуже по товариски. Йдуть. Входять до хати. Хора лежить горілиць з заложеними руками на грудях. Дїти збили ся у гурток на печи; лиш одна з них, найменьша Параска, припала блїдим, переполошеним личком до ніг хорої мами. Корова саме підіймила голову, щоби ще раз і ще раз зі стоном ударити об землю.

Тодириха приступила до хорої і зачала розпитувати: шо болить, від коли і т. д.

Циган упхав корові руку в рот, потім посїпав за хвіст, циркнув з дійка молока у долоню і сипнув ним на вугле.

— Дайте миски — каже циган.

Николай дав мисчину.

Циган вдоїв з пів мисочки молока, витяг ножиці з тобівки і перетяв кінчик вуха корові а кров переловив у мисочку до молока; витягнув кавалочок чирленої цинори і кинув також до молока; далї взяв ніж, сїв при голові корови і став — перетинаючи ножем молоко в мисцї навхрест — шептати:

— Ішла по через воду, по через полонини, по через поля, по через городи, по через гної, та вткнула в шкіру, із шкіри у мясо, з мяса у жилу, з жили у кров, з крови, ци ґозуля [22]) ци ґозульник, ласичка не ласичка, відьма не відьма, опир не опир, як прудко вткнуло, би так прудко обернуло.

Хухнув тричи навхрест миски і сплюнув тричи по через корову. І знов присїв коло корови, поклав миску корові на голову і став далї шептати:

— Идина́ попере́ трікочіа руминóс поволóс ге́йлом та́йлом чу́бом хлу́бом хро́нц. Однарана́ на двакóли, на джінджуру, на Ма́ґуру, халва́н на дова́н, джуґули́к гавли́к, кабатуц — хрущ. Господку, ханте прехом троскотолу! Отче наш, белї бундуґаш, трантагура на миндик садис адик! [23])

Прошептавши отсе, розтворив циган корові писок, влив молоко в єї середину, обтер об корову руки і сказав:

— Не бійте си, тепер вона вже наша, най Бог даст парть!

— Декую, аби Біг дав вам здоровля — відповів Николай. Він придивляв ся мовчки роботї цигана й Тодорихи.

І Тодориха не сидїла дурно-пусто. Она вибрала девять ложок із замисника, веретено, кулїшар, ніж і одну иглу, звязала те все ниткою і поклала на припічок. Потім взяла нове горнятко, насипала в него попелу і „непочитої“ [24]) води, вкинула до того девять бобів і поклала варити. Як се вже скипіло, перевернула горнятко з варивом у миску і притримала його, доки не приссало ся до миски. І ось бере вона ту миску з горнєм, кладе на голе черево хорій, крутить лївою рукою миску на череві а правою держить тих девять лижок звязаних з кулїшарем, веретеном, ножем і иглою, ударяє з легка об крису миски і говорить:

— Ба́бицї, [25]) ба́бицї, тримайте ся ла́вицї! Бабицї невидючі, бабицї колючі з серця, з під серця, з калюшок, [26]) з під калюшок, ідїт у воду без броду, лїс дорогу й пеньки лупати!

Прошептавши отсе три рази, відірвала горнятко від миски, вмочила тими девятьма ложками девять разів у луг і за кождим разом капала у порцию, і давала пити хорій. Хора випила а Тодориха перехрестила єї, накрила старенькою фелеґою [27]) й наказала не рушати ся.

— Ви, панї Тоську, випередили мене — звернула ся Тодориха до цигана, що курив на почіпках перед ватрою й від часу до часу набирав у люльку вугля.

— Та ви знаєте, єке тото наше. Може в хатї хтось знов требує нас?

Розпрощавши ся вийшли шептухи з хати.

Николай вийшов за ними. Поки були сї люди в хатї, йому здавало ся, що вони не дадуть жінцї вмерти а корові загинути. Чому вони не сидїли ще? Без них лячно йому в хатї...

Вернув ся по хвилї в хату.

— Дедю! [28]) — шепнув йому на зустріч найстарший синок Проць.

— А шо?

— Мене болить горло.

— Єк де тьи болит?

— Ади отут, дедику, шос душит мене.

— Гай цить, цить, я дам зараз кулеші.

Николай зварив кулешу, посолив чир з під кулешки і дав дїтям їсти.

— Я хоцю „амбу“ [29]) — обізвала ся пузата та товста Стефанка.

— Нема синку „амбу“, ади „мамочка“ слабі.

— Амбу—у—у! мене целево болит.

— Гай цить душко! Ади мама слабі а ти плачиш. Не плач бо вмре...

Мої панове, церковні достойники! Вже крайна пора, щоби і ви пішли за приміром властителїв більшої посїлости, котрих уступчивість нам, народним заступником, принесла великі користи. Навернїть ся і подайте нам руку до згоди! Ви були тими, що симпатичного усїм чоловіка науки, лагідного сьвященника, д-ра Репту, як тільки став епископом, звели на ту дорогу, яка нинї може рішати про его долю-недолю. Ви повинні тепер зрозуміти, якими лихими ви були его дорадниками і тепер вам треба би ужити усїх средств, щоби улекшити ему сповнене его трудного завданя, яке він безпечно міг виповнити, бо мав до того добру волю. *(Признаня).* Лише тодї і ще раз повтаряю, лише тодї виповните свої обовязки що до народа, як сьвященники. *(Живі признаня).*

Висока Палато! Як заступник голови „Вільнодумного Союза“ промавляв я загально, як заступник Русинів зіспрецизував я Вам наше становище. В кінци своєї промови звертаю ся з усильним бажанем, щоби тим самим так скоро, як з незгоди підчас минувшої сесиї, з неплідної дїяльности, нараз запанував мир, охота до працї і спільна робота сегорічного сойму, щоби так скоро і в слїдуючих роках приходило до чим раз більшого порозуміня між усїма партиями в краю. Я висказую бажанє, щоби ми ще підчас сеї соймової сесиї погодили усї наші национальні і партийні ріжницї, згідно з інтересами усего населеня а тим самим і цїлої держави, до якої кождий Буковинець цїлим серцем привязаний. *(Живі признаня і грімкі оплески. Бесїдникови ґратулюють).*

Із ради державної.

На засїданю з дня 22. листопада с. р. відчитано внесеня і інтерпеляциї а відтак приступлено до дальшої полїтичної дискусиї.

В імени руского клюбу промовив посол Романчук і зазначив становище Русинів. Бесїдник заявив, що методою безпристрастної витревалости годї дальше правити. Успішні працї парляменту і поодиноких соймів паралїжує обструкция, а між поодинокими народами кипить національна ворожнеча. Що до італїйского унїверситету, то по думцї бесїдника можна би позволити італїйским студентам образувати ся на однім з унїверзитетів в Італїї, а відтак могли-б они здавати додатковий іспит в Австриї. Натомість заложенє руского унїверзитету уважає бесїдник необходимою конечностию.

Що до рівнорядних славяньских кляс на Шлеску, то бесїдник заявив ся за ними, з огляду на велике число Чехів і Поляків, які замешкують Шлеск; але може лїпше було би заложити рівнорядні славяньскі кляси не в Опаві і Тїшинї але в иньших місцевостях.

Обговорюючи положенє Русинів в Галичинї і перебіг остатної сесиї галицкого сойму, висказує бесїдник, що внесенє Дзедушицкого (що до заведеня обовязкових краєвих мов у галицких ґімназиях) для Русинів рівнодушне, субвенциї на театр Русини під тими умовинами приймати не можуть, а одиноким здобутком для Русинів сеї соймової сесиї є заложенє руской ґімназиї в Станиславові, що впрочім Русинам давно належить ся, бо всї рускі ґімназиї переповнені. Закон про рентові оселї — се нїщо, як кольонїзация рускої части Галичини Мазурами — загалом цїлий сойм, як і адмінїстрация державна стремить до здержаня культурного і економічного розвою Русинів. Становище правительства, яким одній народности признає ся належні їй права коштом другої, є несправедливе, бо в такім разї Русини нїколи не дібють ся справедливости. Бесїдник жадає: 1) Зміни конституциї на основі автономії народностий, 2) загального права виборчого, 3) точного виконуваня конституцийних прав, 4) увзглядненя всїх культурних і економічних потреб Русинів і иньших народів, що живуть в Австриї.

В кінцї промови посол Романчук сказав ось що: „Русини з Галичини дивлять ся оком зависти на Буковину, де руский нарід дякуючи строго конституцийній і безпартийній адмінїстрациї може розвивати ся на полї культурнім і економічнім. (Посол Ник. Василько: І тому нас називають в Галичинї анархістами а Буковину анархістичним краєм — між тим Галичину зовуть краєм ладу і порядку).

Дальше промовляли в справі подїй в Інсбруку посол Ерлер і Берґер, заступаючи ся за нїмецким населенем і острими словами нападаючи на правительство і президента мінїстрів. Між иньшим підніс посол Берґер, що національні унїверзитети повстають не для плеканя свобідної науки, а задля виобразованя національних аґітаторів. По тих промовах слїдувало довше експозе мінїстра просьвіти др. Гартля і відповідь др. Кербеба на бесїди Ерля і Берґера, почім засїданє замкнено.

* * *

Др. Штравхер і товариші (социял-демократи) внесли інтерпеляцию до президента мінїстрів в справі шиканів російских еміґрантів з боку галицких властий, які знущають ся над нещасливими. Посол жадав, щоби хоч вже яким таким поведенем з еміґрантами принести їм поміч.

Переслїдуванє галицких „Січий“.

(Конець).

Як „гуляє“, управитель ц. к. староства в Надвірній Коритовский, про се вже загально звісно з ґазет. Через безнастанні секатури основателїв Січий старає ся він відстрашити їх від сих товариств, а при тих нагодах кидає ся з простацкою і недостойною інтелїґентного чоловіка лайкою на орґанїзатора Січий д-ра Кирила Трильовского з Коломиї. Надто взиває людий по просту до злочину, бо голосить публично, що призначує 40 кор. нагороди тому, хто д-ра Трильовского зловить і живцем звязаного доставить до ц. к. староства в Надвірній (сьвідок Іван Ілитчук з Ворохти). Чи і кілько визначив за „голову“ д-ра Трильовского, се поки що незвісне.

Перші загальні збори Січи в Ворохтї розвязав староста Коритовский лично ще перед їх відкритем, а склеп заложений тамошною читальнею держав через півчверта дня замкнений, гадаючи, що в той спосіб відбере Гуцулам охоту до торговлї, котрою, після его думки, лише виборчі ґієни мають право займати ся.

Наслїдком „листу гончого“ оголошеного Коритовским дотично д-ра Трильовского була ось-яка пригода: Д. 10. вересня вертав з Чорногори через Микуличин п. Савчиньский урядник банку краєвого. Жандармерия в Микуличинї доглянула в нїм подібність до д-ра Трильовского, отже арештувала его і доперва по довших короводах та випитуванях випустила на волю. Найцїкавійше в тій історії є се, що зараз в день пізнїйше др. Трильовский лично з'їхав на той терен остаючий в станї облоги і перевів люстрацию заложених вже Січий, уникнувши щасливо чатуючих на него патруль. Так отже компромітация п. Коритовского не веде навіть до пожаданої ним цїли. Розуміє ся, що слїдом свого шефа йдуть і урядники староства. І так секретар староства Гаммер, приїхавши дня 27. серпня с. р. (коли вже Кербер був у Галичинї) враз із жандармами до Парища в цїли дослїджуваня готуючої ся в хоробливій фантазиї п. Коритовского різнї Поляків і Жидів, ударив кілька разів в лице Николу Лисака, ба ще й тягав его за волосе.

Галицкі власти полїтичні взагалї не вичерпані в вишукуваню способів для секованя Січий. І так: Начальник громади в Печенїжинї Гессель, права рука тамошного старости, засудив ореченем з 19. серпня 1903 ч. 1961 вісїмнайцять членів Січи в Печенїжинї на кари грошеві до 100 кор. за те, що они яко старшина Січи устроїли, зглядно взяли участь в забаві з танцями призначеній виключно для членів товариства. Гессель опер ся в своїм ореченю на ґуберн. розпорядженю з 28. мая 1827 р., хотяй очивидно те розпорядженє по заведеню в Австриї конституциї і закона о зборах не має нїякого значіня і взагалї не дасть ся приложити до забав устроюваних якимсь товариством для своїх членів. Надто опер ся Гессель на якійсь ухвалї ради громадскої з 22. червня 1897, котрим заборонено „rozmyślne wałęsanie się w porze nocnej“. А що Січовики по укінченій забаві мусїли йти до дому і розуміє ся переходити улицями, то і се взяв Гессель за підставу, хотяй річ очивидна, що така ухвала ради громадскої яко противна державним законам основним що-до переходу з місця на місце не може бути обовязуючою. Прецїнь не було ще случаю, щоби від яких-небудь урядничих касин або пр. польских Соколів жадано, щоби они, відповідно до згаданого розпорядженя ґуберніяльного, просили дотичну старшину громадску о дозвіл на устроєнє забави з танцями. На жаль ц. к. староство в Печенїжинї, котре сповняє всякі забаганки Гесселя, і в сїм случаю показало ся послушним его орудем. Дотично ореченє Гесселя оно потвердило і лише вимір кари дещо знизило, хоть і так вимірені гривни скандально високі (приміром Михайлови Чупреєви 50 кор.) І против ореченя староства внесено рекурс, та на жаль, як ходять вісти, ц. к. намісництво мало неозглядніти того рекурсу і затверджуючий рескрипт має вже находитись в печенїжиньскім старостві. Що ся поголоска не є неузасаднена, виходить з рішеня ц. к. намісництва з 6. серпня 1904 ч. 106.910, котрим оно затвердило ореченє ц. к. староства в Коломиї, зглядно старшини громадскої в Рожнї, засуджуюче Михайла Курчака і Стефана Головецкого за те, що устроювали в товаристві Січ забави з танцями, не зважаючи на згаданє розпорядженє ґуберніяльне. В тім рішеню висказує ц. к. намісництво виразно засаду, що і товариства мусять при устроюваню забав з танцями держатись приписів того ґуберніяльного розпорядженя з 1827 року.

Полїтичний перегляд.

Конґрес земств в Росиї.

Новий мінїстер кн. Мірский зазначив своє становище тим, що скликав земства на наради полїтичні. Всї заграничні часописи задивляли ся від початку дуже скептично на ті нові проби заведеня якого небудь ладу в Росиї, знаючи, що то не так легко перевести в тім самодержавнім кольосї які небудь реформи. Заздалегідь вказували на те, що правительство російске, в першій же мірі цар, не згодить ся на публичну критику самодержавного устрою, що коли і допустить до зборів земств, то вони певне не будуть доступні для цїлої публики. Так воно і стало ся. Зразу рознесла ся вістка, що цар не позволив на з'їзд земств і на відгук тої поголоски людність заворушила ся; у Казани і Харкові прийшло навіть до великих демонстраций. Потім знов нараз заговорили про те, що на з'їзд позволили але, що наради будуть тайні.

...Вмле — прошептав Николай ще раз і глипнув нехотячи на хору. Хора не рушала ся.

Дїти збили ся знов у куток печи, поплакали і заснули.

Вечоріло. Николай вніс букову плаху в хату, засунув еї в піч а сам сїв на припічок і став утирати рукавом сльози. Сплакав — так щиро сплакав. Жінка лежить вже дві недїлї хора, корова гине, дїти заслабли, він бідний не має чим їх погудувати а не то лїчити — ба нема чим і ховати...

Опівніч. Хора підняла ся, розглянула ся по хатї і відозвала ся:

— Ходи Николайку, най си з тобов попращию.

Николай укляк коло ліжка, а хора стала просити:

— Прости менї Николайку!

— Най Бог простит.

— І другий раз!

— Най Бог простит.

— І третий раз!

— Най Господь Бог простить. Леда встиг Николай третий раз попрощати — його жінка конала йому в руках...

Він склав еї руки на груди, стулив рот, примкнув очи, засьвітив каганець, поклав його в „зголови“ [30]) покійній і поліз на піч будити дїти. Найстаршого синка ймив за ручку — а вона вже була студена; вхопив дитину мов дикий зьвір, притис до грудий, поцїлував і прошептав через хвилину:

— Добре, шо хоть разом! Товаришуй мамі — і поклав дитину коло еї мами...

Саме тодї забулькотїла піна з рота корови. Николай обернув ся, пізнав те послїдне булькотанє, здрігнув, перехрестив ся й сказав:

— Щезай духу злий з хати...

Дїти, дві дївчинцї, полонинські дикі цьвітки, одна із великими карими а друга з мацьонкими синими очками, бачили як дедя хрестив ся, склали й собі рученята коло ніг своєї мами й стали шептати молитви — по свойому, по дитячому.

— Лїзьте, дїти мої, на піч — каже Николай — абисти не злїзали, най мама і Проць спит, бо я біжу принести води.

Зібрав ся і пійшов — лиш не по воду.

Дїти сидїли трохи а далї одна дитина почала за другою кликати братчика:

— Плоцю, Плоцю, ходи, бо я бою си, ади вова. Ходи Пло—о—о—цю!

Даремний їх розпучний крик. Проць не рухає ся.

Стефанка злазить з печі, повзає по трупах, будить їх і перевертає каганець. Сїно, що було під головами трупів, ймило ся огнем, за ним стало горіти й волосє умерлих, сорочки, ліжко, стїна — цїла хата в огни.

Стефанка до дверий а двері замкнені з надвору. Ще один вереск, крик а потім проскіт і шум половіни. — — — — — — — — — — — — —

Николай був у панотця, дяка і паламара. Перші два обіцяли, поховати задурно. Лиш паламар каже, що на борг не буде копати ями анї „по́душі“ [31]) дзвонити.

— То подзвоню я самий...

Прийшов Николай до церкви, вилїз на дзвінницю, ловить за курмеї [32]) й дзвонить, дзвонить, дзвонить. — — — — — — — — — — — — —

— Отак, прошу Бога сьитого й вас отчику, я вихожу ади перше на дзвінницю вартувати, бо вже вечеріло й глип, аж то висит, не до вас мов'ючи, якийсь чоловік. Коли цисе я май придивив си — та то Николай Бідений. Ей Господи! Мабуть видїв з дзвінницї, ек горіла его хата та хотїв разом умирати.

Шипіт 1904.

---

[15]) = Що хочеш? [16]) = Що дїєш? [17]) = Нїчо, що ти робиш? [18]) = Таж йди сюди! [19]) = ріг печі. [20]) = заплачу, вдоволю. [21]) = короткі санки з одним насадом. [22]) = хрущ, насїкомий. [23]) = Се слово при відшептуваню. Циган, що отсю примівку вміє, не хотїв авторови еї перевести. — Я сам, пане любий, цего не розумію — казав. [24]) = така вода, що нїхто еї з коновки не починав. [25]) = назва хороби. [26]) = кишечки. [27]) = старий сердак, суман. [28]) = тату, отче, неню. [29]) = молоко. [30]) = коло голови. [31]) = по-душі. [32]) = воловоди, посторонки.

От і „Berl. Tagbl.“ доносить з Петербурга: що конґрес земств, якому приписують данекосягле значіне, зійшов ся дня 20. с. м. і розпочав вже свої наради. За приказом правительства відбувають ся наради при замкнених дверах. Також пресі заказано що небудь із нарад виявляти на сьвітло денне. Правительство побоює ся, щоби конґрес не дав причини до кровавих заворушень, подібно як в Варшаві. В правительственних кругах думають, що на конґресї будуть нараджуватись в справі конституциї і що відпоручники конґресу порозуміють ся в тій справі з царем. Чи они здобудуть якийсь успіх, се велике питане. Після одної версиї має бути цар засаднично противний конституциї, після иньшої цар готовий приняти депутацию і уповажнити еї, щоби застановила ся разом з шляхтою над тим питанем і зібрала ся в лїтї або в осени, щоби дальше розслїдити сесю квестию. Задля ріжного рода поголосок побоюють ся демонстраций. Правительство числить ся з заявами против автократиї і побоює ся узброєного опору. В тій цїли має на поготовлю війско, щоби придавити евентуальві заворушеня.

Vorwärts подає навіть зміст виробленого одним з делеґатів з'їзду проекту конституциї, який є наскрізь радикальний. Головні пункти проекту ось які: на чолї держави стоїть цар і державна рада т. зв. дума. Всїм жителям в державі запоручена свобода сумлїня зборів і свобода особиста. Наслїдство трону має бути незмінене. Цар складає присягу на новий устрій державний і на думу. Мінїстри відповідають за поступки царя. Дума складає ся: 1) із палати земств 2) із заступників народа на основі загального безпосередного виборчого права. Закони, які укладають обі палати, затверджує цар. Виконуючу власть має канцлер, який іменує мінїстрів.

Иньші часописи доносять, що конґрес мав уже заявити ся 71 голосами проти 27 за заведенем конституциї, уложенем якої має заняти ся специяльна комісия. Розуміє ся се все вісти неясні, і непотверджені. В кождім разї, в тім годять ся всї, що має наступити реформа в земствах.

Телеґрами.

Відень 23. листопада. Переговори мінїстерства з поодинокими партиями не довели до сеї пори до нїякого позитивного результату. В поінформованих кругах уважають парляментарне положене темним а можливість довести в парляментї до якої роботи безвиглядною. Думають загально, що таке переливане пустого в порожне буде тревати до половини грудня, почім наступить відрочене Ради державної. Що є певне, то се: що нїмецкі партиї дуже невдоволені становищем правительства.

Відень 23. листопада. На інтервенцию послів Николая Василька і др. Штравхера делеґатів буковиньских почтових практикантів допущено до авдиенциї у мінїстра торговлї, бар. Каля. Делеґати передали мінїстрови меморандум що до поправи їхнього положеня. Після докладних інформаций мінїстер приобіцяв докладно розслїдити бажаня почтових практикантів і по можности виповнити їх.

Відень 24. листопада. Робітники, заняті ладованем вугля, ухвалили застрайкувати, бо товариство великих торговцїв вугля не виповнило їх бажань. Вчера страйк перемінив ся у розрухи, які прибрали великі розміри. Страйкарі знищили маґазини вугля і не позваляли силою вивозити вуголь. Покликано полїцию, але полїция не могла собі дати ради з кількома тисячами страйкарів. Більша часть тих, що страйкують, була занята при Північнім двірци, де тепер нїякої роботи нема. Загально боять ся, що вуголь подорожіє.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 24. листопада 1904.

Маршалок краю, барон Юрій Василько був у Будапештї дня 21. с. м. на авдиенциї у цїсаря. При тій нагодї висказав ся монарх з великою похвалою про успішну роботу у буковиньскім соймі.

З унїверзитету. Мінїстерство просьвіти іменувало проф. тутешного унїверзитета, д-ра Юлїюса Рошмана Гербурґа, презесом испитової комісиї для испитів полїтичних. — Мінїстерство просьвіти згодило ся на пропозицию професорскої колеґії філ. фак. на перенесене veniam legendi кустосови унїверзитетскої бібліотеки в Чернівцях, др. Ґрінберґови, з Відня до Чернівцїв. У Віднї був др. Ґрінберґ приватним доцентом ґерманьскої фільольоґії і ґерманьских старинностий.

Справи церковні. Парох Сам. Сімйонович в Вашківцях п. С. дістав парохію в Путнї. — Адмінїстратора Івана Палевича в Путнї перенесено на сотрудника до Камени а сотрудника в Каменї Лазара Ґріґоровича на адмінїстратора до Вашковець над Сер.

З Видїлу краєвого. *Справи особисті.* До кураториї „Академічного Дому“ ім. Франца Иосифа і до Ради культури краєвої виделеґовано члена Видїлу краєвого д-ра І. Вольчиньского. — Членом хлїборобскої Ради у Відни вибрано з Видїлу краєвого д-ра І. Вольчиньского, а его заступником віцемаршалка краю, проф. д-ра Ст. Смаль-Стоцкого. — Рахунковими практикантами краєвої бухгальтериї заіменовано укінчених учеників реальної школи: Артемія Бакулїньского і Александра Семаку.

Справи громадскі. Видїл краєвий позволив кільканацять громадам побирати підвисшені оплати на громадскі видатки, а то: громадї Чагор, оплату в сумі 64%, Конятин 62%, Костинцї 75%, Камена 62%, Бряза 75%, Поєни (коло Сольки) 57‰, Чиреш 75%, Лїсавра 55%, Станівцї горішні (коло Серету) 75%, Кучурів великий 75%, Довгополе 60%, Неґостина 60%, Кисилїв 75%, Репужинцї 71%, Бояни 65%, Петраші 75%, Вербівцї 75%, Віків горішний 60%, Бобівцї 75%, Альтгітте 75%, Чунків 60%. Позволено продати громадскі ґрунта громадам: Бояни, Станівцї н. Ч., Дихтинець і Молодія.

Справи шкільні. Удїлено одноразову запомогу надучтелеви Дмитрови Скалатови в Магалї 200 кор. — На просьбу Ради шкільної краєвої Видїл краєвий позволив на підвисшене дотациї на цїли повітових учительских бібліотек зі 140 кор. на 300 кор. і позволив вставити ту суму на буджет на рік 1906. Так само на просьбу Ради шкільної краєвої ухвалив Видїл краєвий для надучителїв надгороди за 15 ти разову річну їзду до шкільних експозитур.

Справи санїтарні. Ухвалено ще раз розписати офертову лїцитацию на доставу лїкарств для краєвого шпиталя. Правительству виасиґновано на перше уряджене заведеня для перевірюваня средств живности в живности в Чернівцях 8000 кор. Принято до відомости инструкцию вироблену для просектора зарядом краєвого шпиталя.

Стипендиї. Із фундациї бл. п. Андрія Ґаффенка надав Видїл краєвий чотири стипендиї ось кому: Миколї Михайлюкови і Францови Брандлеви, ученикам нїмецко-рускої ґімназиї в Чернівцях, Емілеви Горашови ученикови серетскої ґімназиї, і Юриєви Драґіндї, ученикови реальної школи в Чернівцях. — Ухвалено розписати конкурс на одну стипендию для слухачів технїчних академій. — Дальше поручено др. Конст. Ончулови постягати всї несплачені краєві оплати від пива, яких не можна було стягнути дорогою полїтичної екзекуциї.

Вкінцї поручено з огляду на ухвалений Соймом краєвий банк членови Видїлу краєвого, Фл. Лупу розглянути ся в устрою кредитових закладів того рода у Віднї, Празї і Львові.

Тов. „Руска православна шляхта на Буковинї“ рішило на видїловім засїданю дня 19. с. м. ось що: І. Вступити яко член основатель до товариства „Народний Дім“ в Чернівцях з одноразовою даткою 100 кор.; II. скликати загальні збори товариства 9. грудня т. є. на сьв. Стефана на пів 11. рано; III. Постарати ся о дальші фонди для будови хати для дївочого інтернату, що остає під управою товариства. Дальше подає товариство до загальної відомости, що дївочий інтернат тепер при улицї Нового сьвіта ч. 65. Всякі жертви і членьскі вкладки просимо посилати на руки пана Івана Воробкевича управителя уряду рентового (Дирекция релїґійного фонду — Паньска улиця. — За Видїл: *Николай Влад* голова, *П. Клим* секретар.

В II. ґімназиї Черновецкій уживають в приготовляючій клясї стару рахункову книжку руску, хоч вже давно вийшла нова, що не тільки своїм укладом але й мовою незрівнано лїпша.

Кваліфікацийний испит учителїв народних в Чернівцях закінчив ся аж вчера вечером, отже тривав повних 14 днїв, чого доси не було на Буковинї. Вислїд испиту подамо в слїдуючім числї.

Проти законів, ухвалених буков. соймом, особливо проти краєвої і громадскої виборчої реформи, ба й пропінацийного проекту піднимають визискувачі бідного народу загальну аґітацию. Звертаємо на се увагу нашої інтелїґенциї, щоби пояснила людем сю справу, аби не дали ся надути пявкам верховодам, що тремтять о своє пановане над народом.

Закон банковий, як зачуваємо, відійшов уже до Відня до санкциї і є надія, що вже з весною краєвий банк буде отворений. І до всїх прочих законів, навіть до пропінацийного, відносить ся правительство прихильно, шануючи волю заступників народу, помимо крику, який звели ситі визискувачі народу особливо по містах, що хотїли би в нашім хлїборобскім краю жити коштом селян.

Прилюдна заява. „Народна Рада“ надрукувала в числї 17. між иньшими брехнями і ту, що я брав участь в депутациї до Преосьвященого. В виду того, що я уважаю нисшим своєї чести містити спростоване в тій „ґазетцї“ повній лайок і непарляментарних виразів, прошу о поміщене моєї заяви в нашій любій „Буковинї“. Річ мала ся так: Будучи 14. с. м. в Чернівцях довідав ся я, що того дня мають відбути ся збори сьвященичого товариства, на котрих найголовнїйшою точкою дневного порядку мало бути питане про знесене нещасної столї і підвисшене платнї сьвященичої. А що се дуже важне питане, яке дотикає всїх сьвящеників, то я довідавшись, що в зборах можуть взяти участь і нечлени, — бо я яко щирий Русин не можу бути членом такого товариства, котрого головною цїлию є „Romanismul“, а не сьвященичі справи, — загостив на ті збори, щоби бути притомним при нарадах в так важних для кождого сьвященика питанях. Але замість нараджувати ся над знесенем столї і підвисшенем платнї, румуньскі сьвященики зачали в товаристві наших кацапів нападати на наших заслужених послів Пігуляка і Василька, і я не могучи довго прислухувати ся тим небилицям висунув ся із салї „нарад“ за своїми орудками, подаючи властиву причину мого виходу усїм, хто мене питав ся. Я покликаю ся на ті особи як також на всїх сьвящеників, що взяли участь в депутациї, як на сьвідків, що я не був у Преосьвященого. Тому то, як завсїди, Народна (З)Рада і тим разом пробрехала ся. — З поважанем *Стефан Маланчук.*

Надзвичайні загальні збори каси позичкової і щадничої для громади Ревна, стоваришеня зареєстрованого з необмеженою порукою, відбудуть ся дня 4. грудня 1904 о годинї 10. перед полуднем у власній хатї. Порядок дневний такий: 1. Пояснене про девіденду від паїв. 2. Вільні внесеня. — *Семен Панчук* начальник, *Іван Велигорский* касиер.

Звичайні загальні збори каси пожичкової і щадничої для громади Драчинцї зареєстр. з необмеж. порукою відбудуть ся 4. грудня 1904 р. о 10. годинї перед полуднем в шкільнім будинку в Драчинцях з слїдуючим порядком нарад: 1. Прочитане і справджене протоколу з послїдних загальних зборів. 2. Справоздане старшини. 3. Вибір одного члена і голови надзорчої ради. 4. Підвисшене стопи процентової для вкладок щадничих і для пожичок. 5. Вільні внесеня. — *Василь Прокопець,* начальник.

З тов. „Січ“ в Вашківцях. Високопов. панови Д. Балошескулови, начальникови громади Вашківцї н. Ч., виражаємо на сїм місци щиру подяку за дар 20 кор. на майно товариства стор. огневої „Січ у Вашківцях н. Ч.“. — За старшину: *Г. Лисан* кошовий, *Г. Хачман* скарбник.

† Deşteptarea. З недїлею зійшла в могилу неоцїнена заступниця интересів волоскої боярнї, „Deşteptarea“. Що до воскресеня з мертвих орґану боярів — має справа рішити ся в грудни, але ледви нова часопись, коли вона би й повстала, буде носити напись „Deşteptarea“... Поки що ми на могилу упавшого „борця“ кидаємо грудку забутя і кличем: „Вічная память!“

Пожар. Минувшого тижня згоріли в Добринівцях чотири хати. Хати не були заасекуровані, а властителї їх, бідні зарібники, находять ся тепер в крайній нуждї. Огонь розберав великі розміри і лише при дуже живій участи тамошної „Січи“ вдало ся огонь зльокалїзувати. Взагалї се вже третий випадок, де добринівска „Січ“ показала велику вагу свого істнованя. Чей же аж тепер киринники в селї перестануть уїдати на неї!

НАУКА, ШТУКА І ЛІТЕРАТУРА.

Ілюстрований музичний календар на 1905 рік. Інтересованим музичним кругам подаємо сею дорогою до відомости, що вдоволяючи бажаню головно співолюбивих учеників шкіл середних, рішив ся п. Зарицкий зі Львова видати музичний альманах з р. 1904 другим накладом і то в полученю з новим календарем на 1905 р. — де буде також доволї богато корисних відомостий з обсягу музики. — Ся сполука буде становити музичний календар на 1905 р. Чистий дохід з розпродажи сего рочника призначений на будову руско-народного театру у Львові. Цїль говорить вже сама про себе і ми певні, що в короткім часї цїлий наклад календара розійде ся, а тим самим доложить ся цеголку до здвигненя народного храму. В дорозї предплати цїна музичн. календара з додатком альманаха неімовірно низька, бо лиш 90 с. (45 кр.) вже з пересилкою почтовою. Хто хотїв би ласкаво занятись гуртовною розпродажию примірників на провінциї, зволить зголоситись з тим письменно просто до видавництва. Предплату належить висилати почтовими переказами на адресу: Р. Зарицкий, Львів, Сикстуска 62. Замовляючим в більшій скількости нараз, дає видавець відповідний рабат. Висилка календарів предплатникам наступить в половинї грудня с. р.

Концерт проф. Кнайзля. Дня 22. с. м. відбув ся в сали Музичного Товариства концерт славнозвісного композитора і скрипкового віртуоза професора Кнайзля. Про артистичну рутину сего музика висказують ся усї музичні критики дуже прихильно. Він уміє сполучити пристрасть, нїжність, шелест вітру в чудову гармонїю, уміє наслїдувати сьпівучі птиці, одним словом се артист, який одним своїм виступом здобув собі в Чернівцях славу. Проф. Кнайзель був в редакциї „Буковини“ і дуже прихильно висказував ся про нашу музику, про Лисенка і нашу артистку Крушельницку. Заявив також, що був би дуже радо відіграв якийсь музичний кусник українського композитора Лисенка, коли-б хто звернув був его увагу на се. Думаємо, що проф. Кнайзель зробить се другим разом, як приїде до Чернівцїв враз з своєю 10-лїтною дочкою, котра як концертантка має також сьвітову славу.

(в. к.)

Склад товарів Б. Бальтінестра молодшого

Чернівці, улиця Головна-Енценберґа ч. 3.

Отсим подає до відомости що вже надійшли артикули осенні.

Обув. Склад ц. к. ґоудиярскої фабрики обуви Ф. А. Попера як також Чапека. Найбільший вибір ріжнородної обуви для панів, пань, і дітий. Черевики з Chevreaux, Corcalf, з телячої сатинованої шкіри і т. и. Черевики до ношеня дома і до турнованя. Все з найліпшої сорти.

Товари футряні. Найбільший вибір дамских боа, як також всїлякого рода зарукавків. Послїдна новість. Шапки для хлопцїв, перскі кучми і иньші суконні шапки.

Товари зимові і вовняні. Правдиве Єґеровске і Д-ра Лямана біле, рукавички, огрівачі пульсів і колїн, огрівачі стїн, паньчохи правдиві вовняні, хусточки, онучі, чепцї і. т. и. для пань, панів, дївчат і дїтий.

Конфекция блюзок Ґольфа і камізельок для пань, панів, дїтий, дївчат, до того жакети і чепцї.

Капелюхи. Самостійна продаж капелюхів з ц. к. надвірних фабрик капелюхів І. Г. Іта у Відни, і Осипа Піхлера і Синів в Ґрацу Борсолїна в Александриї. Найбільший вибір капелюхів Габіґа, найліпших і найдешевших фабрикатів з фільцу, льодену, плїшу і т. п. в ріжних фасонах. Цилїндри і кляки після найновійшої моди

Шапки найновійшого фасону для пань, панів, дївчат, хлопцїв і дїтий.

Краватки і біле після найновійшої анґлїйскої моди. Сорочки мужескі, білі і в ріжних красках найлїпшого рода, модні ковнярики, маншети і хусточки до носа.

Артикули до польованя. Револьвери, рушницї найріжнороднїйшої конструкциї і амунїция. Кальоші і черевики до снїгу найлїпших виробів.

Артикули до подорожи, ташки з замочками або без них, валїзи, пуделка на капелюхи, пледи, мішочки на біле, парасолї, кошики на начине, нецесарія, коци і т. и. шкіряні товари.

Склад дамских і мужеских американьских черевиків незрівнаної якости виробу Гатгавая Зоуле і Гарінґтона в Бостонї.

Мінцер і Шехтер

торговля товарів дамскої і мужескої конфекциї

Чернівцї, Ринок

(в забудованю маґістрату) напротив „Буковиньскої Щадницї“.

Найбільший вибір

зимових артикулів як черевиків, капелюхів фільцових зарукавків, боа, шапок і біля, системи Єґера, ковнїриків, маншетів, краваток, рукавичок, паньчіх, перфумів, куфрів до подорожи і т. д.

Найдешевші і сталі цїни.

Фабричний склад 57 (3—12) п. н.

найлїпших петербурских кальошів і черевиків до снїгу для пань, панів і дїтий.

Замовленя з провінциї виконують ся сейчас точно і дешево.

Цїни їзди до Америки

першоклясовим поспішним і почтовим парівцем. — Їзда через океан тріває 6 день.

Проста лінія без пересїданя.

Цїни їзди III. клясою:

з Гамбурґа до Ню-Йорку . . . . К. 118.—
з Антверпії до Канади (Quebec). „ 94.—

46 (7—12 с.)

розуміє ся з цїлим утриманем через час їзди на корабли. — Всяких иньших інформаций що до їзди в **Полудневу Америку, Африку** як також їзди для приємности **по середземнім морю** уділяє концесіоноване ц. к. міністерством справ внутрішних **бюро подорожне** (лінія Гамбурґ—Америка) в Чернівцях,

Герман Мітельман, улиця Ратушева ч. 11.

Вже вийшов богато ілюстрований

Календар „Рускої Бесїди“

на рік 1905

і можна его набути в друкарнї „Рускої Ради“ по **60 сотиків**, а з пересилкою **70 сотиків**.

При більшім закупнї відповідний опуст.

AUSTRO-AMERICANA.

Австрийске сполучене акцийне кораблельно-перевозове тов. в Трієстї.

Правдивий пасажирский оборот до Америки через Трієст-Ню-Йорк.

Ґенеральна АҐЕНЦИЯ для ГАЛИЧИНИ і БУКОВИНИ:

Ґольдлюст і Спілка

Чернівцї, ул. Палати краєвої 6.

Для провінций принимає ся аґентів.

44 (10—10 с. н.)

Філїя в ЧЕРНІВЦЯХ

ул. Ратушева ч. 17.

50 (5—10) с.

Одинокою дорогою до

КАНАДИ і АМЕРИКИ

є бюро **М. Г. Фрейдберґа** в Антверпії.

Лиш ся переправа надає ся до заморских країв! Ся переправа є найеше вша! Дорога із Черновець до Канади тревае 10—12 день!

Лиш 47 левів і 5 шусток коштує перевіз до Канади, а „ 59 „ **до Нового Йорку!** Кромі нечуваної дешевнї дістають люди науку як їм за морем обходити ся хотївши до лїпшого маєтку прийти, а се є найголовнїйша точка кождого подорожного! В жадній переправі не дістають люди сеї науки! Жадайте завчасу проспектів і поучень, і сокотїть ся аби не попасти в злі руки і на злу дорогу, котрою люди їдуть гей худоба! Лиш в сего аґента найдете справедливість і человічество ба й таку раду, котра за морем принесе Вам більшу користь!

Адресуйте до него так: 54 (3—10 п.)

М. Г. Фрайдберґ, Антверпія, Van Leriusstraat. **Belgia.**

Друкарня товариства „Рускої Ради“

має на складї

„контракт купна і продажи“

в рускім язицї.

Оден аркуш коштує 3 сотики.

Кождий курець, повинен жадати руских паперців циґаретових **„Козак“, „Кобзар“, „Гуцул“.** 53 (6—26) Трубки циґаретові: **„Козак“, „Федькович“.** всюдидо набутя!

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях. За редакцию відповідає Іван Захарко.

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.